

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וא"ו תשרי, ה'תשל"א

חלק א – יו"ל לש"פ וילך, יום ההילולא וא"ו תשרי, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכרון

אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה נ"ע זי"ע

בקשר עם יום ההילולא וא"ו תשרי

ולזכות

הילדה שיינא פעסיא שתחי

ליום הולדתה כ"ב מנחם-אב ה'תשע"ו

שנת הקהל את העם

ולזכות אחותה חי' מושקא שתחי

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת שמואל וזוגתו מרת חנה שיחיו סלאווין

ולזכות זקניהם שיחיו

ואז מקבל הקב"ה תפלת עם ישראל ברחמים, וזוכים לשנה מבורכת, "שנת אורה" ו"שנת ברכה", ועד ל"שנת גאולה" — שיוצאים מהגלות, ו"קהל גדול ישובו הנה"¹¹⁰, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

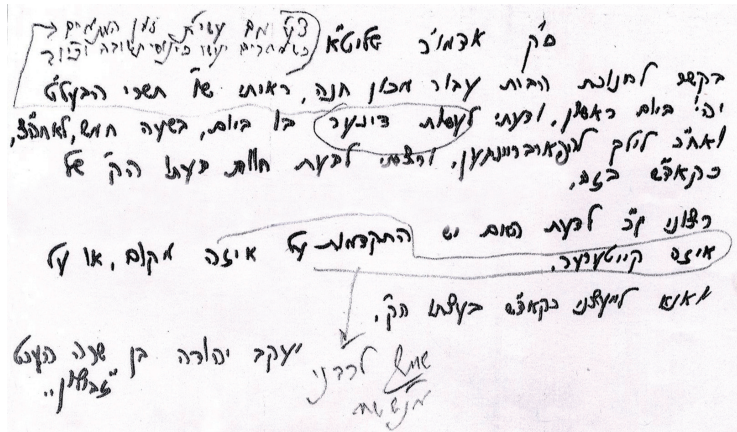
(110) ירמי' לא, ז.

הוספה

[שלהי היתשלי"ד]

[1] צ"ע אם עשיית זמן המתאים לעשות דינער כשאחרים יעשו כינוסי תשובה וכיו"ב.

[2] "התקדמות על איזה מקום, או על איזה קייטערער" — שייך לרבני אני"ש שי.

מצילום כתי"ק, על גליון מכתבו של מו"ה יעקב יהודה העכט ("זבולון") — בו כותב: [1] בקשר לחנוכת הבית עבור מכון חנה, ראיתי שו' תשרי הבעל"ט יהי ביום ראשון, ודעתי לעשות דינער בו ביום, בשעה חמש, לאחה"צ, ואח"כ לילך להפאָרבריינגען, ורציתי לדעת חוות דעתו הק' של כקאד"ש בזה ... [2] רצוני ג"כ לדעת האם יש התקדמות** על איזה מקום, או על איזה קייטערער" (עבור הדינער).

(* במענה אליו משלהי ה'תשל"ג, על שאלתו אם להיענות להצעת ההנהלה של "מכון חנה" (בהמשך להצעת רבינו אליהם — אג"ק חכ"ח אגרת יתתצח) לקחת ע"ע את ניהול הגשמי של המוסד ופיתוחו — כתב רבינו (נדפס בספר "אם המלכות" — ופרצת, תשס"א — ע' צה): מכון הני"ל — צריך להיות ואפשר להיות **בנקל** אין גאָר אַ גרויסען פאָרנעם. ומובן שזה תלוי באופן דשטעל שלו ברוחניות ובאופן השטעל — בנוגע לבנין, הכרה וסיוע מהממשלה, דעת הצבור, פרסומת וכיו. והרי זה זבולון ויששכר בענין אחד. ותקותי שירצה ויקח על עצמו ובחשק להיות הזבולון בכל הני"ל — בהתדברות עם הני"ל, ומקום להצלחה בזה **בלתי** משוערת, ועל פי זה כמובן פלא גדול שאלתו. (** כלומר, דין קדימה).

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וילך, יום ההילולא וא"ו תשרי, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות וא"ו תשרי ה'תשל"א — הנחה בלתי מוגה (חלק שני י"ל אי"ה לקראת יום הכיפורים הבעל"ט).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצאי ראש השנה, ה'תשע"ז,
מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

ד"תלוקטו לאחד אחד בית ישראל"; והכנה זו היא ע"י שילמדו עמהם את ה"אל"ף-בי"ת" של יהדות.

וכאשר צועק שהוא חכם גדול, ואינו לפי כבודו להשפיל את עצמו ללמד "אל"ף-בי"ת", "זקן ואינו לפי כבודו"⁹⁸, ו"מה לכהן בבית הקברות"⁹⁹ וכו' וכו' — כבר אמר ישעי' על הקב"ה "כרם הי' לידידי"¹⁰⁰, אע"פ שיש מקום לשאול מה עושה הקב"ה שם — "מה לידידי גו"¹⁰¹ — בה בשעה ש"ויקו לעשות ענבים ויעש באושים"¹⁰², ואעפ"כ נמצא שם הקב"ה, וכמ"ש¹⁰³ "השוכן אותם בתוך וגו'".

וזהו גם הדיוק בלשון חז"ל "מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל", שגם כאשר יהודי נמצא במעמד ומצב בלתי-רצוי, לא נאמר עליו הלשון כמו ב"מקוה מטהר את הטמאים", כי אם "מטהר את ישראל", כיון ש"אע"פ שחטא קוראו הקב"ה בשם "ישראל"¹⁰⁴.

אלא מאי — רצונו של הקב"ה ש"ראשיכם שבטיכם" יתעסקו גם עם "חוטב עציך" ו"שואב מימך".

ובנוגע לטענה שישנו ענין שהוא "טוב לך מעשרה בניס" — הנה מלכתחילה אין צורך להשיב עלי, כיון שמובן הדבר שאצל "חנה" לא תתקבל טענה זו (כנ"ל ס"ח).

י. ובענין זה צריכה להיות אחת ההחלטות של ראש השנה — כי: (א) ר"ה מזכיר את הענין דמ"ת¹⁰⁵ (כמדובר כמ"פ), ובנוגע למ"ת איתא בדב"ב¹⁰⁶ "אילו היו ישראל (ששים ריבוא) חסרים אפילו אדם אחד לא היתה השכינה נגלית עליהן".

(ב) ידוע מ"ש רבינו הזקן⁹⁷ ש"אתם נצבים היום" קאי על ראש השנה, "יום דינא רבא"¹⁰⁷, ואז צריך להיות הענין ד"כולכם לפני הוי' אלקיכם".

וכיון שאומרים זאת בתחילת השנה כדי לפעול על כל השנה, הרי זה סימן שזהו ענין שלפי כחו של כל אחד ואחד, שהרי "אין הקב"ה בא בטרונאי עם בריותיו"¹⁰⁸; הקב"ה לא נותן ליהודי עבודה לפני שנותן לו את הכח שיוכל לעשותה במילואה, ויתירה מזה: לעשותה בשמחה ובטוב לבב, כמ"ש¹⁰⁹ "עבדו את הוי' בשמחה".

(98) ב"מ ל, ב. (105) ראה אבודרהם שבהערה 47 (הענין

(99) ראה שמור"ר פ"ה, יד. תנחומא וארא ה. השלישי).

(100) ישעי' ה, א. (106) פ"ז, ח.

(101) לשון הכתוב — ירמי' יא, טו. (107) תרגום עה"פ איוב ב, א. וראה לקו"ת

(102) ישעי' שם, ב. תבוא מא, ג. אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תרנא).

(103) אחרי טז, טז. (108) ע"ז ג, סע"א.

(104) סנהדרין מד, רע"א. (109) תהלים ק, ב.

בס"ד. שיחת יום ג' פ' ברכה, וא"ו תשרי, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אבינו מלכנו".

א. רגיל בהתוועדות כזו — הקשורה עם יאָרצייט, כשחל בימות החול — להתחיל עם סיום מסכתא.

ובהקדמה — שאע"פ שבכלל נחשבת כל התורה כולה לענין אחד (לגבי כמה ענינים), ועאכו"כ ששים המסכתות עליהם נאמרו "ששים המה מלכות" (כדאיתא במדרש²), שנקראים כולם בשם אחד: "מלכות", מ"מ, לגבי כמה ענינים נחשבת כל מסכתא לענין בפני עצמו, וכמובן גם מהכלל "כי קאי רבי בהא מסכת לא תשיילי" במסכתא אחריתי³.

ולכן נקראים המסכתות בשם "מלכות", לשון רבים, ולא "מלכה", בלשון יחיד, אע"פ שבעניני קדושה משתמשים בלשון יחיד גם בנוגע לרבים, ולדוגמא: "כל הנפש הבאה לבית יעקב .. שבעים", כמבואר במדרש⁵ ש"יעקב שבעים היו לו, והכתוב קורא אותן נפש" (לשון יחיד).

ולכן, בדרך כלל מחפשים לערוך סיום על מסכת שיש לה שייכות (שהרי יש מסכתות שיש להם שייכות יותר משאר מסכתות) מצד התוכן או מצד הזמן, ועאכו"כ כשהשייכות היא הן מצד התוכן והן מצד הזמן.

ובנדו"ד, הרי זה מסכת יומא:

התחלת המסכת היא: "שבעת ימים קודם יום הכיפורים כו" — שבזה מודגשת השייכות בענין הזמן להתוועדות שנערכת באחד משבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ (שהרי לא מדובר כאן רק אודות יום השביעי שלפני יוהכ"פ, אלא אודות כל שבעת הימים, כולל גם ו' תשרי).

וסיום המסכת הוא בענין התשובה: "תשובה מכפרת וכו'", "דרש רבי אלעזר בן עזרי' וכו'", עד "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו'" — שבזה מודגשת השייכות גם מצד תוכן המאורע של יום זה ("יאָרצייט"), שהרי בנוגע לענין האבלות רח"ל (ועד"ז בנוגע ל"יאָרצייט") מבאר הרמב"ם בהל' אבל⁶ (ע"פ מ"שי "והחי יתן אל לבו") שקשור עם ענין התשובה: "יפשפש במעשיו כו'", על מנת לתקן את הצריך תיקון.

(1) שה"ש ו, ח. (5) ויק"ר פ"ד, ו — הובא בפרש"י עה"פ.

(2) שהש"ר עה"פ. (6) ספ"י"ג.

(3) שבת ג, ריש ע"ב. (7) קהלת ז, ב.

(4) ויגש מו, כז.

ולהעיר מהמדובר כמ"פ שענין התשובה והתיקון הוא בנוגע לג' ענינים: (א) בנוגע לעשיית דבר בלתי-רצוי, "אשר לא תעשינה"⁸, ובכללות הרי זה הענין של מצוות לא תעשה, (ב) בנוגע לענינים שהי' לו לעשות ולא עשה, ובכללות הרי זה ענין של מצוות עשה, (ג) בנוגע לשלימות העבודה "כדבעי לי' למיעבד" (כמסופר בגמרא⁹ אודות העונש המבהיל על זה ש"כדבעי לי' למיעבד לא עבד"), שבוזה נכלל הציווי שלא להשאר על מקומו, אלא לילך "מחיל אל חיל", כמ"ש¹⁰ "ילכו מחיל אל חיל (עד ש)יראה אל אלקים בציון" (כמובא בכ"מ בש"ס¹¹), וכפי שמביא רבינו הזקן בשו"ע שלו¹² (בתוספת כמה מראי-מקומות¹³) בנוגע ל"היוצא מבית הכנסת ("מיד אחר התפלה") לבית המדרש כו"; ומזה מובן גם בנוגע לעסק בדרך ארץ ("הנהג בהן מנהג דרך ארץ"¹⁴) שלאח"ז, שצ"ל באופן של הליכה מחיל אל חיל לגבי מעמדו ומצבו בבית הכנסת ובבית המדרש — שזהו הענין ד"כל דרכיך דעהו"¹⁵, שזוהי "פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויין בה" (כדברי הגמרא בסוף מסכת ברכות¹⁶).

והרי גם ענין התשובה הוא בג' ענינים אלו — כלשון הכתוב¹⁷: (א) "סור מרע", (ב) "ועשה טוב", (ג) "בקש שלום" — שלום גם מלשון שלימות¹⁸, והרי השלימות של דבר חי בכלל ובמיוחד אדם חי היא לילך "מחיל אל חיל".

ב. ה"הדרן" על מסכת יומא,

— הביאור במשנה האחרונה שבמסכת¹⁹: "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר²⁰ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר²¹ מקוה ישראל ה', מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל" (לאחרי

ב ואילך.

(8) ויקרא ד, ב. ועוד.
 (9) כתובות סו, סע"ב ואילך.
 (10) תהלים פד, ח.
 (11) ברכות ומו"ק בסופן.
 (12) או"ח סקנ"ה ס"א.
 (13) וכמדובר פעם בארוכה (תו"מ חכ"ג ע' 220 ואילך) אודות ציוני המראי-מקומות אלו והסדר שבהם, שעל ידם מחדש רבינו הזקן כמה ענינים נפלאים.
 (14) ברכות לה, ב.
 (15) משלי ג, ו.
 (16) סג, א.
 (17) תהלים לד, טו. וראה לקו"ת בלק עג,
 ב ואילך.
 (18) ראה לקו"ת ראה ל, רע"ג. וש"נ.
 (19) ובהמשך לזה גם הסיוע בגמרא (שהרי מסכת יומא היא מהמסכתות שיש עליהם גמרא) — שגם כשקורה מאורע שבהשקפה ראשונה צריך לגרום ש"ידאג כל השנה כולה", הנה בסופו של דבר, כש"עלתה לו שנה", הרי אדרבה: "מובטח לו שהוא בן העולם הבא", "מפיש חיי סגי ומסגי", ובפרש"י: "בבנים ובני בנים, שכך הסימן יראה זרע יאריך ימים" (ראה גם תו"מ חנ"ה ס"ע 220 ואילך. וש"נ).
 (20) יחזקאל לו, כה.
 (21) ירמ' יז, יג.

ב"זרע אנשים" (כפירוש הגמרא במסכת ברכות⁸⁰), ומתברכים בכנים ובנות שהולכים בדרך התורה והמצוה, שזהו גם דרך הישר כפשוטו, כאמור לעיל⁸⁹ בנוגע ל"מצוות שבין אדם לחבירו", שאין זה באופן שאינם "בין אדם למקום", שהרי אז לא תהי' ההנהגה "בין אדם לחבירו" כדבעי; אימתי בטוחים שיעמדו ב"לא תגנוב" "לא תגזול" "לא תחמוד" וכו' — בשעה שציוויים אלו באים אצלו בהמשך אחד ל"אנכי הוי' אלקיך"⁹¹, בעשרת הדברות שכולם "בדיבור אחד נאמרו"⁹⁰ (שזהו לא רק בהמשך אחד, אלא ענין אחד).

וכך מעמידים "צבאות הוי'" שילכו לקבל פני משיח צדקנו, ובאופן שיוצאים מהגלות "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו"⁹¹, לא רק הבנים המובחרים, אלא באופן ש"לא נשאר בהם עד אחד"⁹², שלא משאירים אפילו ילד יהודי אחד בגלות.

וכמדובר כמ"פ⁹³ שאין זה כמו בגלויות שלפנ"ז: כשיצאו מגלות בבל, נשארו יהודים בבבל, ואעפ"כ הרי זה נחשב לגאולה, וכן כשיצאו מגלות יון, מדי ופרס, נשארו יהודים גם בגלות; אבל בנוגע לגאולה מגלות זה — מביא רש"י⁹⁴ שהקב"ה "צריך להיות אוחז בידו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר⁹⁵ ואתם תלוקטו לאחד אחד", והיינו, שהקב"ה לא ישאיר אפילו יהודי אחד בגלות.

אלא מאי, צריכים לעזור ולעשות משהו בענין זה — להכין את בני"; הן אם מדובר אודות המוכחר מה"עשרה בנים" והן אם הוא הפחות שבהם. ובכללות הם עשר הסוגים שיש בבני", כפי שנימנו בפסוק⁹⁶ "אתם נצבים וגו'", "ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימך", "פרט הכתוב עשר מדרגות"⁹⁷, והרי כל אחד מעשר מדרגות וסוגים אלו יש לו "בנים".

וכאשר משהו טוען שכיון שפלוגי הוא בנו של "חוטב עציך" ו"שואב מימך", אין פלא שמתנהג באופן כך, ובמילא אין זה נוגע אליו, ובלבד שיעמיד את עצמו "לפני הוי' אלקיכם" — הנה על זה נאמר בפסוק⁹⁸ שצ"ל "כולכם"!

— אמנם לא נוטלים מיהודי ענין הבחירה... אבל יש צורך להכין את כל ילדי ישראל שכאשר יבוא משיח יהיו מוכנים כולם לענין

(94) נצבים ל, ג.

(95) ישעי' כז, יב.

(96) ר"פ נצבים.

(97) לקו"ת ר"פ נצבים.

(89) הערה 22.

(90) מכילתא ופרש"י יתרו כ, א.

(91) בא יר"ד, ט.

(92) בשלח יד, כח.

(93) ראה גם תו"מ חנ"ג ריש ע' 81. וש"נ.

אורי וישעי .. מעוז חיי⁸⁶, או בלשון ההפטר: "אנכי טוב לך מעשרה בנים", היינו, שכאשר סומכים על הקב"ה ("אנכי"), הרי זה יכול להיות תחליף ל"עשרה בנים"!

אמנם, בני"י לא מקבלים טענה זו — כמו חנה [שהיתה נביאה עבור כל בני"י, וכנ"ל מדברי הגמרא במסכת ברכות, שמנבואת חנה למדים כיצד צריכה להיות הנהגת כל אחד מישראל במשך כל הדורות] שמלכתחילה לא קיבלה את הטענה ד"אנכי טוב לך מעשרה בנים", ולא היתה צריכה לבאר במילים⁸⁷ מדוע אינה מקבלת זאת! ... אלא המשיכה לבכות, עד שנתמלאה בקשתה ל"זרע אנשים".

ומזה מובן, שכאשר הורים רוצים שהכל יהי' כדבעי, ולא יצטרכו לבכות ח"ו — הנה לכל לראש צריך להשתדל ביותר ("זיך פאָרלייגן") בנוגע לילדים, ואופן ההשתדלות בזה צריכה להיות כמו בנוגע לעצמו, או עוד יותר מזה, כיון שבזה תלוי האושר שלו.

וכאשר אומרים לו: הנך יכול לעשות מעשים טובים, ולפעול עם עצמך כו' עד שיהי' "טוב לך מעשרה בנים" — הנה אם הוא מתנהג כפי שיהודי צריך להתנהג, אינו מקבל סברא זו, ועד כדי כך מופרך הדבר אצלו, שאינו צריך להשיב על זה!

וההוראה היא בפרט בנוגע לתקופתנו זו, שרואים מה שנעשה עם ה"בנים", כולל גם בנות — שאין דבר שיכול להיות תחליף ל"עשרה בנים".

וכאשר בא מישוהו ואומר "אנכי טוב לך מעשרה בנים": מדוע הנך צריך למסור נפשך עבור ה"יפי" וכיו"ב, בה בשעה שאתה יכול לעסוק עם עצמך, ללמוד תורה בהתמדה ושקידה, וגם לעזור לאותם ילדים שבלאה"כ לומדים כבר בישיבה — אומרים לו, שיש צורך ב"עשרה בנים"; בכל מקום שישנו "בן", ילד יהודי — הרי הוא צריך להיות בנה של חנה, בנה של אשה כזו שמיד כשגומלת את בנה ("כאשר גמלתו"⁸⁸) מביאה ונותנת אותו למשכן ואוהל ה' — "השאלתיהו (מלשון שאלה ונתניה) לה"⁸⁹, באופן ש"ישב שם עד עולם"⁹⁰, היינו, שבמשך כל ימי חייו הרי הוא קשור ונמצא במשכן ה'; אם בתור משמש בקודש, או אפילו סוחר או פקיד — נותן לו הקב"ה את האפשרות לעשות מהמקום שנמצא בו משכן ה', ביהמ"ק לו ית', ובאופן ש"ישב שם", בהתיישבות, ו"עד עולם", מתוך מנוחה וחיים טובים, לאריכות ימים ושנים טובות.

ט. וכאשר מתנהגים באופן האמור, אזי מצליח הקב"ה להתברך

להשיב (ראה תוד"ה ומודה — ב"ב סב, א).

(86) תהלים כז, א.

(87) והיינו, ששתיקתה היתה לפי שלא חשה (88) שמואל-א, א, כד.

דרשת ראב"ע בנוגע לחילוק שבין עבירות שבין אדם למקום לעבירות שבין אדם לחבירו⁹²),

בהקדם הביאור בהתחלת⁹³ המסכת: "שבעת ימים קודם יוהכ"פ מפרישין כה"ג מביתו .. ומתקינין לו כה"ג אחר תחתיו .. אף אשה אחרת .. שנאמר⁹⁴ וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו":

כשם שבהתחלת המסכת החיוב של הכה"ג ביוהכ"פ⁹⁵ להיות נשוי הוא (לא רק תנאי בעבודות דיוהכ"פ, אלא) מעלה ושלימות בכה"ג גופא [ונפק"מ להלכה⁹⁶ — שגם "שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות⁹⁷, הכל בכה"ג נשוי", כמ"ש הרמב"ם⁹⁸] — דכיון ש"ביתו זו אשתו", וכדברי ר' יוסי⁹⁹ (אודות הנהגתו

בירור שזוהי חקירה שיש בה ממש, ולא סתם פלפול ("שפאלטן אַ האָר").

(27) משא"כ בשאר ימות השנה — ש"כל עת שירצה (כה"ג) להקריב (מבלי להתחשב בחלוקת כ"ד משמרות כהונה**) מקריב כל מה שירצה, ו"נוטל חלק בראש בקדשי המזבח כולן" (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה הי"ב) — אין חיוב שיהי' הכה"ג נשוי.

(28) ויש לומר, שהמקור לדברי הרמב"ם (הל' עבודת יוהכ"פ פ"א הי"ב) הוא מדויק לשון הכתוב "וכפר בעדו ובעד ביתו" — מדאפקי' רחמנא באי לישנא***: "ביתו", ולא נאמר בפירוש "אשתו****" — שזהו בודאי בדיוק****, ועכ"ל שיש בזה לימוד גם בנוגע להלכה בנגלה דתורה, ככפנים.

(* ו"עליית בית קדש הקדשים" שאין נכנסים שם אלא אחת בשבוע (פסחים 19, רע"א) — אין זה מעלה, דלאו משום קדושה נמנעים ליכנס שם, אלא לפי שלא היו צריכים (תויר"ט כלים שם). (** וב' ביאורים בזה: (א) שאינו שייך בגדר משמרות, (ב) שנחשב מכל משמר ומשמר (צפע"נ רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ד — נח, א).

(*** ע"ד נדה טא, ב.

(****) שהרי הכוונה היא לאשתו דוקא, ולא לבני ביתו, כדמוכח מזה גופא שמתקינין לו אשה אחרת — אשה בלבד, ללא בנים ובנות, שהרי רק מקדשה על תנאי (ירושלמי יומא פ"א טה"א. וראה יומא יג, א).

(*****) ועד"ז צריך לימוד ועיון בכ"מ בש"ט (בגמרא, ובפרט במשנה) כיו"ב — למה נאמר

(22) נוסף לכך ש"עבירות שבין אדם לחבירו" הם גם "בין אדם למקום", שכן, יכולה להיות עבירה בין אדם למקום שלא תהי' עבירה בין אדם לחבירו, אבל לא יכולה להיות מציאות של עבירה שבין אדם לחבירו שלא תהי' גם בין אדם למקום; אם זו היא "עבירה" — הרי היא (גם) "בין אדם למקום"; הציווי "לא תגנוב גו' לא תחמוד" הוא חלק מ"וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" (יתרו כ, א ואילך). — הן אמת ש"אלמלא לא ניתנה תורה היינו למידין .. גזל מנמלה" (עירובין ק, סע"ב), אבל לאחרי שניתנה תורה, צ"ל ההירות מגזל בגלל ציווי הקב"ה. ועד כדי כך, שאפילו בנוגע לבני-נח פוסק הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח) שצריך לקיימן "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן", ולא "מפני הכרע הדעת", בגלל היותו "חכם".

(23) כפי שמצינו אפילו בלימוד תושב"כ ש"מתכיפיין התחלה להשלמה" (כנוסח ה"ירשות לחתן בראשית" בשמח"ת).

(24) אחרי טז, ו.

(25) שבו נעשית העבודה במקום ששמו אשר יקראו לו בלשון הקודש (שמורה על התוכן והחיות והעצם של הדבר הנקרא בשם זה (כמבואר בשעיה"א בתחלתו)) הוא "קדש הקדשים", שזוהי הדרגא הכי נעלית בה"עשר קדושות" שנימנו במשנה* (כלים ספ"א).

(26) וכדרכו של הרגזיבוי שמבאר תמיד

"מאי בינייהו" (ראה גם ת"מ חנו"ע ע' 147 הערה 259. וש"נ) — כיון שעיי"ז נעשה

המיוחדת באופן של הידור³⁰) "מעולם לא קריתי .. אלא לאשתי ביתי", שראה את הענין ד"אשתו" (לא בתור ענין כשלעצמו³¹, אלא) אך ורק בתור "ביתו" (עיקר ותכלית הנישואין — הולדת בנים), הרי זה נוגע לשלימות מעלת ה"אדם", שהרי "כל מי שאין לו בית אינו אדם"³² — כך גם בסיום המסכת, שהכפרה והטהרה דיוהכ"פ אינה מצד מעלת היום, אלא מצד מעלת ישראל, כדמוכח ממ"ש "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו'" — לא רק ביוהכ"פ.

אמנם, פסוק זה מדבר בזמן הגאולה, עת רצון (בדוגמת יוהכ"פ); ולכן מביא גם הפסוק "מקוה ישראל ה'" — גם בזמן שאינו עת רצון³³ ובמצב בלתי רצוי. אבל הפסוק הראשון הוא "זורקתי" — הזאה דוקא (ולא טבילה), שבאה מלמעלה, ובכחה לטהר מטומאת מת³⁴, להיותה מצד הקשר העצמי של בני עם הקב"ה. ומצד קשר עצמי זה, "הקב"ה מטהר את הטמאים", גם במעמד ומצב שהטהרה היא רק ממקצת טומאה, וגם לאח"ז נשארים "טמאים"³⁵ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ז ע' 172 ואילך.

(29) שבת קיח, ב. (30) בהמשך לכללות הסוגיא אודות עניני הידור — "במאי הוה זהיר טפי" — כמו: "דקיימית מצות תפילין .. דקיימית מצות ציצית", "שלא הלך ארבע אמות בלא תפילין, וכן לענין ציצית" (פרש"י שם). (31) כולל גם ענין של תענוג — שהרי זו מצוה הקשורה עם הנאה, אף ש"מצוות לא ליהנות ניתנו" (עירובין לח, א. וש"נ). (32) להעיר, שקרוב לודאי שמארו"ל זה — שהובא בכ"מ (ראה גם תו"מ חנ"ד ריש ע' 202. וש"נ) — הוא ממדרשי חז"ל שהיו בימות הראשונים ולא הגיעו אלינו, וכמו כמה מאמרי רז"ל שלא הגיעו לידינו, ולדוגמא: "א"ת מחי אלא מהוה" (ראה תניא שעהיוה"א ספ"ב, וב"מ"מ, הגהות והערות קצרות" לשם ע' שנד). וש"נ). ועד"ז בתחילת ספר התניא (רפ"ב): "כמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכי נפח" [ועד"ז בשפע טל (בהקדמה)], ולא נמצא בזהר בכתוב בלשון כזה שיהי צורך לפרשו בתושבע"פ באופן אחר, בה בשעה שענין זה הי' יכול להכתב בפירוש בתושב"כ במספר תיבות שוה. ולפלא שבלימוד הישיבות לא מדקדקים בכגון דא.

שלפנינו (ראה תניא עם לקוט פירושים מרבוחינו נשיאינו לשם ע' 1. וש"נ). (33) גם בזמן הגלות — זמנו של ר"ע. (34) אבי אבות הטומאה (פרש"י פסחים יד, ריש ע"ב. ועוד), שעז"נ נאמר במדרש (תנחומא חוקת ו. ועוד) ש"נתכרכמו פניו של משה .. כמה תהא טהרתו" — שזהו כללות המעמד ומצב של זמן הגלות, ומעמד ומצב שישנו חטא ועון רח"ל, שלהיותו היפך רצונו של הקב"ה, הרי על ידו נחלש הקישור שלו עם מקורו — הדביקות עם הקב"ה. (35) ועפ"ז מובנת ההתפעלות של ר"ע באמרו "אשריכם ישראל" — דלכאורה אינו מובן: מהו גודל החידוש ("דער געוואלדיקער אויפטו") בהענין ד"מי מטהר אתכם" (שענין זה יכול להיות דוקא ע"י) אביכם שבשמים" — בה בשעה ש"אפילו במדת בשר ודם .. צריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה, ולא יהא אכזרי מלמחול, ואפילו בקוטע יד חברו, כדאיחא בגמרא בספ"ח דב"ק" (תניא אגה"ת פ"א) — כי החידוש הוא שהקב"ה "מטהר את הטמאים", כיון שהטהרה היא רק ממקצת טומאה, וגם לאח"ז נשאר במעמד ומצב ש"מכף רגל ועד ראש אין בו מתום" רח"ל.

אבל חנה לא מסכימה לכך, ומבקשת "ונתת לאמתך זרע אנשים"⁷⁵, ומוסיפה, שאם אין ברירה אחרת, לא תלך לשילה במשך שתי שנים, "עד יגמל הנער"⁷⁶, כדי להכין ילד יהודי למעמד ומצב שיהי "שואל לה"⁷⁷, "וישב שם עד עולם"⁷⁸. — כדאי שלא תעלה לרגל לשילה במשך שתי שנים, כדי שלאח"ז תעלה לרגל ותביא עמה את הילדים; תחילה ילד אחד, ולאח"ז גם הבאים אחריו.

ומבלי הבט על כך שבתחילה הונח אצל אלקנה באופן אחר — הסכים אלקנה על אופן הנהגתה של חנה, ככל פרטי הדברים עד סוף ההפטרה.

ובפועל — הצליחה חנה בפעולתה, כמ"ש⁷⁸ "אלקי ישראל ימלא את שלתך אשר שאלת מעמו", ועד שילדה שבעה בנים — "עקרה ילדה שבעה"⁷⁹, ובאופן של "זרע אנשים" (ככל השבחים שדרשו על זה בגמרא במסכת ברכות⁸⁰), ועד שאמרה שירה: "עלץ לבי בה' רמה קרני גו"⁸¹, ועד "וירם קרן משיחו"⁸², כיון שזכתה לבן שממנו התחילה גאולת כל עם ישראל — שהרי שמואל משח את "משיח ה'"⁸², דוד המלך, עליו נאמר⁸³ "דוד מלך ישראל חי וקיים".

ח. והנה, "התורה היא נצחית"⁸⁴, וכאמור כמ"פ שלא זו בלבד שדיני התורה הם נצחיים, אלא התורה כולה היא נצחית, היינו, שכל ענין שבתורה, אפילו ענין שלכאורה אינו אלא סיפור מאורע שאירע לפני אלפי שנה, וא"כ, מה שייכים פרטי הדברים ואפילו כללות הדברים בנוגע אלינו — הרי בגמרא למדים מתפלת חנה בנוגע לתפלת כל אחד ואחד (כנ"ל ס"ה), ומזה מובן גם שכל הפרטים שמצינו בהנהגת חנה מהווים הוראה נצחית לכל אחד ואחת, בכל מקום ובכל זמן.

ובכן, בענין זה כפשוטו יש מוסר-השכל בנוגע לדורנו:

יכולה להיות שיטה ש"אנכי טוב לך", היינו, שאדם מסתפק עם עצמו או גם עם אשתו, וכן האשה עם בעלה, באופן שמשתדלים בטובת עצמם; ואילו בנוגע לבנים — סומכים כביכול על הקב"ה, כלשון חז"ל⁸⁵: "אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים".

ולכאורה יש מקום בתנ"ך שצריכים לסמוך על הקב"ה — ה'

(81) שם, א.

(82) שם כד, ז. ועוד.

(83) ר"ה כה, א.

(84) תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(85) סוטה בסופה (מט, א) וגירסת הע"י.

(75) שם, יא.

(76) שם, כב.

(77) שם, כח.

(78) שם, יז.

(79) שם ב, ה.

(80) לא, ב.

וכשם שלא די בהתכללות של האברים בראש, שבו ישנה הידיעה איך צריך להנהיג את הידים והרגלים, אלא יש צורך בפעולת היד והרגל בפועל ממש — כן הוא גם בר"ה, שההחלטות הטובות שמקבלים בר"ה על כל השנה כולה, צריכים לבוא במעשה בפועל בפרטי ימי השנה (שהם בדוגמת פרטי האברים), בנוגע לעבודה ותפקיד של כל יום, ובלשון הזהר⁶⁷: "כל יומא ויומא עביד עבידתי".

והיינו, שנוסף לכך שכל זה נכלל בראש השנה, הרי תכלית הכוונה היא — שלאח"ז תהי' שנה שלימה ברוחניות ובגשמיות, אלא, שבמשך השנה יהי' ניכר שזוהי שנה של יהודי שהמליך את הקב"ה עליו ועל כל העולם כולו בתחילת וראש השנה, שאז הרי זה באופן ש"עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁶⁸, והיינו, שכאשר ראש (רשית) השנה הוא אצלו כדבעי, אזי נמשך הענין ד"עיני ה' אלקיך" עד ליום האחרון של השנה ("אחרית שנה").

ז. והנה, בנוגע לכללות העבודה במשך השנה, יכולים להיות יש שתי הנהגות: אם מסתפקים בפעולה בנוגע לעצמו, או שרוצים לזכות עוד מישהו ולפעול עליו כו' — כפי שנרמז גם בהפטרה של ר"ה:

מסופר בהפטרה ש"לחנה אין ילדים"⁶⁹, ולכן "ותבכה ולא תאכל"⁷⁰, וכאשר אלקנה אמר לה: "למה תבכי ולמה לא תאכלי... הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים"⁷¹ [ש"עשרה" מורה על ריבוי ושלמות, ואילו "אנכי טוב לך (יותר) מעשרה בנים"] — לא קיבלה חנה את טענתו, ועד כדי כך, שאפילו לא היתה צריכה להסביר את עצמה (שהרי בהפטרה לא נזכר איזה מענה בדיבור ובהסברת טעם ושכל), והמשיכה לבכות, "ותתפלל על ה' ובכה תבכה"⁷², ובאופן שאפילו "קולה לא ישמע"⁷³, עד כדי כך, שאדם מן הצד, אפילו כהן גדול, הי' נראה לו שזהו ענין שלא בדעת, כמ"ש⁷³ "ויחשבה עלי לשכורה".

והגע עצמך:

אלקנה טוען, שכיון שעלה לרגל וצריך להקריב קרבנות, עולות ראי', והקב"ה אומר לו "כדרך שבא ליראות כך בא לראות"⁷⁴, היינו, שכשם שהקב"ה רואה אותו, כך הוא רואה אלקות במוחש — איך יתעסק עתה עם "עשרה בנים"? ... אין זה "ענין" עבורו; "אנכי טוב לך מעשרה בנים!"

(67) ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב. (71) שם, ח.

(68) עקב יא, יב. (72) שם, יו"ד.

(69) שמואל-א א, ב. (73) שם, יג.

(70) שם, ז. (74) חגיגה ב, א. וש"נ.

ג. ויש להוסיף בביאור השייכות של ה"הדרן" הנ"ל להתוועדות ביום זה — שבו מודגשת גודל מעלתה של אשה בישראל:

בהתחלת המסכת — "ביתו זו אשתו", והיינו, שבנוגע לגודל הענין ד"איש וביתו"³⁶, "זכו כו"³⁷, הנה אע"פ שלפעמים מודגשת מעלת האיש, "איש דרכו לכבוש"³⁸, ו"איזו היא אשה כשרה שעושה רצון בעלה" (כדאיתא בתדב"א³⁹) — מודגשת בהתחלת מסכת יומא מעלת האשה דוקא: "ביתו זו אשתו", שהאשה היא זו ש"בונה" [שהרי "בית" הוא גם מלשון "בנין" (כמ"ש בעלי השרשים⁴⁰)] את הכה"ג שיהי' ראוי לעבוד עבודתו ביום הקדוש בקודש הקדשים.

וענין זה מודגש גם בסיום המסכת במאמרו של רבי עקיבא "אשריכם ישראל כו" — ש"אשתו" היא זו ש"בנתה" אותו⁴¹.

ד. וענין זה שייך גם לכללות עשרת ימי תשובה:

ובהקדים המדובר פעם⁴² אודות דיוק לשון הגמרא⁴³ בנוגע למ"ש⁴⁴ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" — דלכאורה, הלשון "בין" קאי על הענינים שבין שני הקצוות, ובנדו"ד, "בין ראש השנה ליום הכיפורים" יש רק שבעה ימים, ולא עשרה ימים⁴⁵ — שבר"ה ויוהכ"פ (שהם שני הקצוות של הימים שביניהם) יש ב' ענינים: (א) ר"ה ויוהכ"פ הם חלק (פרט) מ"עשרה ימים", ששויים בכך שעליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", (ב) ונוסף לזה יש בר"ה ויוהכ"פ ענין בפני עצמו (שאינו בכל עשרת ימי תשובה): בר"ה — כמארו⁴⁶ שהקב"ה מבקש מבנ"י "אמרו לפני מלכות בר"ה (ולא בימים שלאח"ז) כדי תמליכוני עליכם" ונכמ"ש ר' סעדי' גאון⁴⁷ שזהו א' הטעמים לתקיעת שופר, ש"כן עושין המלכים בתחלת מלכותם שתוקעין לפניהם בחצוצרות ובקרנות כו"⁴⁸, וביוהכ"פ — "לכפר⁴⁸ גו' אחת בשנה"⁴⁹ (יום אחד בשנה, ולא עשרה ימים).

וע"פ מ"ש במכילתא⁵⁰ שהקב"ה אומר "קבלו מלכותי" ("אנכי הוי'

(36) ר"פ שמות. ועוד.

(45) ומוזה מביאים ראי' בנוגע לכתיבת

(37) סוטה יז, א.

שטרות, שהלשון "בין" יכול לכלול גם את

(38) יבמות סה, ב.

שני הקצוות (ראה גם תו"מ שם. וש"נ).

(39) רבא — פ"ט.

(46) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(40) שרש ישע ערך בית.

(47) הובא באבודרהם בטעמי התקיעות

(41) ראה לקו"ש שם הערה 33.

(ענין הראשון).

(42) ראה תו"מ חנ"ח ע' 67. וש"נ.

(48) אם ע"י אופן נעלה יותר בתשובה

(43) ר"ה יח, א. וש"נ.

(כפרה) מאשר בשאר עשי"ת, וכיו"ב.

(44) ישע"י נה, ו.

(49) אחרי טז, לד.

(50) ראה יתרו כ, ג.

אלקיך" (51) ואח"כ אגזור עליכם גזירות", הרי מובן, שלאחרי הענין ד"תמליכוני עליכם" שבר"ה (התחלת עשי"ת) בא כללות ענין התורה ומצוותי' ("אגזור עליכם גזירות"), שעל ידם נבנית מציאות האדם "זאת התורה אדם" (52) — ברמ"ח אברים שכנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה גידים שכנגד שס"ה מצוות לא תעשה (53) (שנוזהר שלא לעשותם), בנין שלם — "תמים תהי' עם הוי' אלקיך" (54), ועד לכללות בנין העולם באופן ד"לשבת יצרה" (55), שיהי' כפי רצון הבורא.

ובשביל זה יש צורך ב"ביתו זו אשתו" — "עזר כנגדו" (56), כדברי הגמרא (57) "במה אשה עוזרתו לאדם. . אדם מביא חיטין חיטין כוסס, פשתן פשתן לובש (בתמי'). . נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו", היינו, שכדי שהחטים יהיו מאכל אדם — שהמאכל הוא העיקר שכולל כל חלקו בעולם — יש צורך ב"עזר" של "ביתו זו אשתו".

ה. וכמו"כ ישנה גם השייכות המיוחדת לר"ה:

ההפטרה של היום הראשון של ר"ה היא — בנוגע לחנה.

ולהעיר, שכיון שההפטרה צריכה להיות קשורה עם הקריאה, הרי מההפטרה מובן גם ענינה של הקריאה, והיינו, שבקריאה בחומש (תושב"כ) קשה לפעמים למצוא את הנקודה העיקרית, ואילו בנביאים מתפרש הדבר בדיוק יותר.

ובנדו"ד: בקריאה מסופר אמנם אודות שרה, אבל לא רק אודתה, אלא גם אודות אברהם ואודות יצחק כו', כך שעדיין לא יודעים מהי הנקודה והעיקר; וענין זה מתגלה בהפטרה — שכל אריכות הדברים היא [לא אודות גדולת אלקנה; ענין זה נזכר בקיצור: "ועלה האישה. . מימים ימימה להשתחות ולזבוח לה'. . בשילה" (58), ואילו כל האריכות היא] אודות חנה, ועד לסיום ההפטרה: "ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו" (59), דקאי על דוד שנמשח בקרן ע"י שמואל (ששקול כמשה" (60), בנה של חנה.

[ולהעיר גם מדברי הגמרא במסכת ברכות⁶¹ בנוגע להלכות תפלה: "כמה הלכתא גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה" (שבהם מסופר אודות הנהגת חנה בתפלתה). והרי ענין התפלה — "סידור שבחו של

מקום" בג' ראשונות, בקשת צרכיו, והודאה בג' אחרונות⁶² — כולל כל חיי האדם עלי אדמות: תחילה ישנו הענין דאמירת "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמת" וברכות השחר — ענינים שהאדם מקבל מן המוכן, ללא טירחא; לאח"ז צריך לטרוח ולבקש צרכיו, וגם לעשות "כלי" בשביל זה; ולאח"ז ישנו הענין דנתינת שבח והודי'. והרי ה"בנין" של כללות חיי האדם נעשה ע"י "ביתו זו אשתו" (כנ"ל ס"ד), וכמודגש אצל חנה, שהיא זו שגידלה והעמידה כו' את שמואל, שעל ידו נעשה הענין ד"וירם קרן משיחו" (כסיום ההפטרה)].

ועי"ז נשלם גם הענין של הכתרת הקב"ה למלך בר"ה:

בר"ה מכתירים את הקב"ה ל"מלך על כל הארץ", וכפי שמבקשים "מלוך על העולם כולו בכבודך" — "מלוך" דייקא, שמורה על מלוכה ברצון (ולא "ממשלה" שהיא בעל כרחו)⁶³. וענין זה נעשה עי"ז שבני מקבלים אותו למלך עליהם — "תמליכוני עליכם", אך עדיין אין זה מספיק, אלא צריך גם לפעול בכל העולם, וכפי שאומרים בברכת "מלכות": "לתקן עולם".

וענין זה נעשה ע"י "וירם קרן משיחו" — כפסק הרמב"ם בהלכות מלכים⁶⁴: "יעמוד מלך מבית דוד. . וילחם מלחמת ה' וינצח, ויבנה בית המקדש במקומו, ויקבץ נדחי ישראל, ויתקן את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר⁶⁵ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה. . לעבדו שכם אחד", בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

* * *

ו. ידוע⁶⁶ ש"ראש השנה" (שנקרא בשם "ראש") הוא לא רק תחילה השנה (סתם), אלא בדוגמת ה"ראש" שמנהיג את כל הגוף, ועד שכל אברי הגוף נכללים תחילה בראש, וממנו מקבלים חיותם, גם לאחרי שנמצאים כל אחד במקומו, כך, שאפילו החיות של האצבע הקטנה שברגל נמשך מהמוח שבראש, ולא רק חיות סתם, אלא כל התנועות והפעולות מונהגים ע"י הראש; ועד"ז בנוגע לראש השנה, שענינו "תמליכוני עליכם"⁶⁶, שיום זה צריך להנהיג את כל ימי השנה (כמו שהראש מנהיג את כל האברים), שצריכים להיות מונהגים מהמעמד ומצב שבו עומד יהודי שממליך את הקב"ה על עצמו, ועי"ז על חלקו בעולם ועל כל העולם, כפי שמתפלל ומבקש מהקב"ה: "מלוך על העולם כולו בכבודך".

(62) ראה ברכות לד, א. רמב"ם הל' תפלה (64) ספי"א.
פ"א ה"ב. (65) צפני' ג, ט.
(63) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, סע"ב (66) ראה לקו"ת שם נח, א ואילך. ובכ"מ. ואילך. ובכ"מ.

(56) בראשית ב, יח.

(57) יבמות טג, א.

(58) שמואל-א, א, ג.

(59) שם ב, י"ד.

(60) ראה ר"ה כה, ריש ע"ב.

(61) לא, א.

(51) יתרו שם, ב.

(52) חוקת יט, יד.

(53) זח"א קע, ב.

(54) פ' שופטים יח, יג. וראה לקו"ת

נצבים מה, ג.

(55) ישעי' מה, יח.